

Wat kan de bibliotheek doen voor de docent Nederlands? Meer dan u denkt!

“De bibliotheek helpt onze school om leerlingen vaker, beter en met meer plezier te laten lezen” (Daphne van Gemert, docent Nederlands en taalcoördinator van het Globe College in Utrecht). Dat is precies de bedoeling: missie geslaagd! Als educatief medewerker van de Bibliotheek Utrecht ben ik een groot voorstander van samenwerking met het onderwijs. Bibliotheken en scholen hebben namelijk een gemeenschappelijk doel: jongeren helpen om zich te ontwikkelen tot zelfstandige en evenwichtige burgers. Dat maakt ons tot vanzelfsprekende samenwerkingspartners.

Afbeelding 1 – Leerlingen klas 1 Globe College voor programma ‘BiebEscape’ bij bibliotheek Kanaleneiland (Utrecht); september 2018.

Gelukkig past deze hulp aan het onderwijs goed bij de functies van de openbare bibliotheek, die zijn vastgelegd in de ‘Nederlandse wet stelsel openbare bibliotheek’ (Overheid.nl 2014):

- ter beschikking stellen van kennis en informatie;
- bieden van mogelijkheden tot ontwikkeling en educatie;
- bevorderen van lezen en het laten kennismaken met literatuur;
- organiseren van ontmoeting en debat;
- laten kennismaken met kunst en cultuur.

Bibliotheken vullen de verschillende functies in meer of mindere mate in. Lezen, leren en informeren vormen vaak de kernfuncties van bibliotheken. Veel bibliotheken werken samen met partners in hun werkgebied, bijvoorbeeld in het sociale domein, in de culturele sector en in het onderwijs.

Leesbevordering is al jaren een belangrijke taak van bibliotheken en wordt – mag ik wel zeggen – vaak met liefde opgepakt. Veel bibliotheken zochten in de jaren 1990 samenwerking met het basisonderwijs en met voor- en vroegschoolse instellingen. Toen dat een beetje liep, werd het voortgezet onderwijs benaderd. Soms ging dat schoorvoetend, omdat een klas vol ‘opgeschoten’ jongeren in de bibliotheek soms wat vrees inboezemde en er gedacht werd dat jongeren zich niks laten vertellen. Dat viel allemaal reuze mee en gelukkig ontdekten en ontdekken steeds meer bibliotheken hoe zinvol en plezierig het is om klassen te ontvangen in de bibliotheek en samen te werken met het voortgezet onderwijs. En dat is broodnodig, ook volgens de Onderwijsraad en de Raad voor Cultuur.

In juni 2019 brachten de Onderwijsraad en de Raad voor Cultuur een gezamenlijk advies uit aan minister van Engelshoven (OCW) over het lezen en de leesvaardigheid van jongeren, genaamd *Lees! Een oproep tot een leesoffensief*. In het advies staat onder meer dat “[...] Nederlandse jongeren steeds minder vaak en met steeds minder plezier lezen. Ze lezen weliswaar volop korte tekstjes – berichten op hun smartphone of samenvattende stukjes in schoolboeken – maar besteden minder tijd aan ‘diep lezen’ (= het geconcentreerd lezen van langere teksten of boeken). Mede daardoor gaat hun leesvaardigheid achteruit. Dat heeft gevolgen voor hun functioneren op school en in de samenleving – en uiteindelijk ook voor het functioneren van onze samenleving als geheel” (Raad voor Cultuur & Onderwijsraad 2019: 1).

Deelt u deze zorg? De raden doen drie aanbevelingen om een sterke infrastructuur voor leesmotivatie tot stand te brengen:

1. *rijkssoevereïteit*: voer een krachtig en samenhangend leesbeleid – terecht, want de overheid draagt stelselverantwoordelijkheid voor het onderwijs, voor jeugd- en cul-

tuurbeleid en voor het bibliotheekbeleid. Gemeentes in Nederland moeten echter wel zelf hun bibliotheekvoorziening financieren...;

2. *uitgeverijen, bibliotheken en schoolbesturen*: zorg voor rijk leesaanbod;
3. *scholen en bibliotheken*: breng een leescultuur tot stand.

Sommige bibliotheken en scholen zijn al goed op weg. Een bibliotheek die voldoende formatie, deskundigheid en collectie in huis heeft, kan het volgende doen voor een school:

- *advies geven bij het maken van een taalbeleidsplan en leesplan*;
- *attenderen op de nieuwste boeken voor jongeren*, zodat docenten hun boekenkennis op peil kunnen houden;
- *tippen websites* [bijvoorbeeld: jeugdbibliotheek.nl (met daarin ‘Lezen voor de Lijst’), lezeninhetvmb.nl, lezen.nl, debibliotheekopschool.nl en leesmetandermansogen.nl (laatstgenoemde site helpt bij het werken aan burgerschapscompetenties met onder meer *Young Adult*-boeken¹);
- *collecties leveren* (fictie, non-fictie, strips, enz.) voor gebruik in de klas [te gebruiken bij bijvoorbeeld ‘vrij lezen’, ‘een voorleeswedstrijd’ of ‘om de komst van een schrijver voor te bereiden’];
- *attenderen op de nieuwste wetenschappelijke ontwikkelingen rondom taal en lezen* [prima voor het overtuigen van collega’s, directie en schoolbestuur en nodig als onderlegger voor beleidsbeslissingen];
- *attenderen op aantrekkelijke leesbevorderingsprogramma’s* voor op school [bijvoorbeeld: ‘Read2Me!’, ‘Leeskracht’, ‘Jonge Jury’, ‘De Weddenschap’, ‘Nederland Leest Junior’, ‘Literatuur’, enz. Samen met u kan er een aantrekkelijk programma worden bedacht voor uw leerlingen];
- *suggesties doen voor geschikte schrijvers/spoken word-artiesten op school* [er zijn veel schrijvers die met plezier op school komen en misschien kunt u wel boeken van deze schrijver lenen bij de bibliotheek?];
- *maken van een programma voor uw klas, waarna u met de klas naar de bibliotheek gaat* [dit programma wordt in overleg met u gemaakt. Jongeren raken tevens bekend met de bibliotheekvestiging en kunnen er na schooltijd naartoe. Alleen om te chillen, dat is ook prima. Het programma in de bibliotheek sluit aan bij de kern-doelen en eindtermen Nederlands. In de toekomst kijken we wat Curriculum.nu ons brengt];
- *regelen van bibliotheekpassen voor uw leerlingen* (kan AVG-proof);
- *organiseren van ontmoetingen* [docenten Nederlands, mediathecarissen van verschillende scholen én educatief medewerkers van de bibliotheek ontmoeten elkaar in de bibliotheek. Zij informeren en inspireren elkaar. Zo ontstaat een netwerk van leesbevorderaars in de stad. Nieuwe boeken, wetenschappelijke ontwikkelingen en nieuwe en activerende werkvormen passeren de revue];
- *verzorgen van nascholing in de bibliotheek* [bijvoorbeeld: door gastdocenten uit te nodigen. Wat zij vertellen en doen sluit aan bij de dagelijkse praktijk van docenten

Nederlands. Zij komen voor 2 uur naar de bieb en gaan samen met de deelnemers aan de slag. Het zou ook een training op uw school kunnen zijn, zoals die van 'De Bibliotheek op school' genaamd 'Lezen in het vmbo, dat werkt!'. Prima nascholing rond leesvaardigheid en leesmotivatie, want wie goed kan lezen haalt aantoonbaar betere schoolresultaten en heeft daarmee meer kans op een succesvolle maatschappelijke carrière];

- *attenderen op landelijke congressen/studiedagen over taal en lezen;*
- *in gesprek gaan met directeur/rector/locatieleider/teamleider/vakgroepvoorzitter/voltallige vakgroep Nederlands of ander vakgroepen* [wat zijn ieders wensen, ambities en mogelijkheden? Klein beginnen is een prima idee].

Klein beginnen is sowieso een goed idee als de bibliotheek niet veel formatie, deskundigheid en collectie beschikbaar heeft. Er zijn namelijk ook bibliotheken waar samenwerking met het voortgezet onderwijs nog in de kinderschoenen staat. Hopelijk groeien ze de komende jaren uit deze kinderschoenen. Als uw plaatselijke bibliotheek u niet kan helpen, neem dan contact op met een grotere bibliotheek in uw provincie of met Stichting Lezen: info@lezen.nl.

U hoeft het niet alleen te doen; bibliotheken kunnen het ook niet alleen. Veel educatief medewerkers van bibliotheken halen hun kennis en inspiratie bij collega's in het land, bij docenten Nederlands, leerlingen, schoolmediathecarissen, Stichting Lezen, Cubiss, Probiblio, Sardes, plaatselijke boekenwinkels, schrijvers en De Schrijverscentrale. Informatief en inspirerend is ook 'De Bibliotheek op school', een kwalitatief hoogwaardig programma dat onderdeel is van *Kunst van Lezen*, een leesbevorderingsprogramma dat in opdracht van het ministerie van OCW uitgevoerd wordt door Stichting Lezen en de Koninklijke Bibliotheek. Inspirerend zijn uiteraard ook conferenties, studiedagen en platforms waar deskundigen, vakgenoten én docenten Nederlands elkaar ontmoeten en inspireren; allemaal ten dienste van, ja, onze jongeren!

Ik zie u graag tijdens mijn presentatie op de HSN-conferentie en ga met plezier met u in gesprek.

Referenties

Overheid.nl (2014). 'Wet stelsel openbare bibliotheekvoorziening'. Online raadpleegbaar op: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0035878/2015-01-01>.

Raad voor Cultuur & Onderwijsraad (2019). *Lees! Een oproep tot een leesoffensief*. Den Haag: Raad voor Cultuur en Onderwijsraad. Online raadpleegbaar op: <https://www.onderwijsraad.nl/publicaties/2019/leesadvies/item7769>.

Noot

- ¹ Lezen over jongeren met een heel andere achtergrond leidt tot 'kritisch denken', 'empathie' en 'kennis van andere culturen'. Dat is m.i. belangrijk in deze tijden van polarisatie. Prachtig initiatief is ook de *Human Library* ofwel Mensenbieb. Bibliotheek Utrecht heeft dit in juni 2019 gedaan met 40 leerlingen van 4-vwo. Het was fantastisch!